

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 2 och 7 § i lagen om begränsning av användningen av indexvillkor

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att giltighetstiden för lagen om begränsning av användningen av indexvillkor förlängs med tre år, dvs. till utgången av 2009. Dessutom föreslås

smärre justeringar i lagens innehåll.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2007.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Indexvillkorlagstiftningens allmänna principer

I Finland iakttas i fråga om avtal gällande penningfordringar i regel principen om nominellt värde, varvid man inte beaktar sådana förändringar i penningvärdet som inträffar mellan den tidpunkt då förpliktelsen uppkommer och den tidpunkt då den infrias. Det allmänna penningvärdet förändras på grund av inflationen, och pengarnas realvärde minskar.

På grund av penningvärdets instabilitet har man velat avvika från principen gällande det nominella värdet. Genom användning av indexvillkor kan betalningsskyldigheten justeras i enlighet med växlingarna i penningvärdet. I detta syfte har sådana avtalsvillkor uppgjorts som bundit penningfordringar till penningrealvärdet. Sådana avtalsvillkor var vanliga från slutet av 1920-talet ända till dess lagen om tryggande av den ekonomiska utvecklingen under åren 1968—1969 (207/1968), den s.k. stabiliseringslagen, gavs. Då avvecklades det utbredda systemet med indexbindning, eftersom man var rädd för att systemet skulle leda till en ny inflationsperiod efter devalveringen 1967. Regleringen av indexbindningar har sedermera fortgått. Regleringen har genomförts genom flera olika författningar av olika rang, vilka har givits för en bestämd tid. Om användningen av indexvillkor bestäms för närvarande i lagen om begränsning av användningen

av indexvillkor (1195/2000), nedan indexvillkorlagen. Enligt lagen om användning av indexvillkor i arbets- och tjänstekollektivavtalen för 2005—2007 (1397/2004) får ett indexvillkor som ingår i det förhandlingsresultat som arbetsmarknadsparterna undertecknat den 29 november 2004 och i det inkomstpolitiska avtal som har slutits i överensstämmelse därmed tas in i arbets- och tjänstekollektivavtal. Enligt lagens 1 § är det förbjudet att ta in andra indexvillkor i arbets- och tjänstekollektivavtal. Lagen är i kraft från den 1 januari 2005 till den 30 september 2007.

Till exempel underhållsbidrag och pensioner har redan länge varit indexbundna med stöd av lag. Användningen av indexvillkor har motiverats med sociala synpunkter och med kravet på rättvisa och skälighet, varvid en central princip har varit att förändringar i penningvärdet inte i alltför hög grad får påverka den ursprungliga jämvikten i prestationerna.

Enligt 1 § 1 mom. i indexvillkorlagen är det förbjudet att i avtal ta in indexvillkor som grundar sig på förändringar i något index som anger prisers, löners, andra inkomsters eller andra kostnaders utveckling, eller annan därmed jämförbar bindning, om inte något annat följer av lag. Förbudet gäller endast avtal, varigenom det är tillåtet att ta in indexvillkor t.ex. i testamente, bolagsordning eller domstolsutslag. I paragrafens 2 mom. finns en förteckning över de villkor som enligt indexvillkorlagen är tillåtna. Exempelvis med stöd av 2 mom. 1 punkten är ett sådant villkor tillåtet enligt vilket priset på en tillgång eller en del därav bestäms enligt det pris som

skall betalas för tillgången eller för sådana förnödenheter eller tillverkningsmaterial eller tillverkningsämnen som använts i denna, om avtalsparten inte har en betydande möjlighet att inverka på detta pris. Med nämnda pris som avtalsparterna inte har en betydande möjlighet att inverka på avses det faktiska pris som betalas för en tillgång, en förnödenhet, tillverkningsmaterial eller tillverkningsämnen som levereras av en tredje person. Därför borde t.ex. ett anskaffningsavtal innehålla tillräckligt specificerade uppgifter om den utomstående leverantörens andel för att denna lag skall kunna tillämpas. I 2 § i indexvillkorlagen räknas upp undantag från huvudregeln i 1 § 1 mom. Till exempel enligt 2 § 6 punkten tillämpas indexvillkorlagen inte på avtal som gäller försäljning till utlandet av varor eller tjänster, anskaffning av varor eller tjänster från utlandet eller internationell penning- eller fraktmarknad eller som annars är av internationell natur, även om finsk lag annars skall tillämpas på avtalen. Som ett sådant avtal av internationell natur kan inte anses ett avtal där bägge avtalsparterna är finländska. Således är det i regel förbjudet att ta in indexvillkor i t.ex. avtal mellan en finländsk exportör och denna exportörs finländska underleverantör. Enbart medverkan av en utländsk avtalspart är inte tillräckligt, utan det krävs också att avtalet avser förflyttning av en vara eller en tjänst till eller från landet och inte konsumtion eller återförsäljning av varan eller tjänsten i Finland.

Från och med ingången av 2001 har det varit tillåtet att ta in indexvillkor i entreprenadavtal som gäller skötsel av allmänna vägar, gator och andra motsvarande allmänna områden och som har ingåtts för minst tre år (2 § 14 punkten).

Enligt 3 § 1 mom. i indexvillkorlagen kan genom förordning av statsrådet bestämmas att ett indexvillkor får tas in i ett byggnadsentreprenadavtal som ingås sedan förordningen trätt i kraft och för vilket entreprenadtiden är minst 12 månader. Med stöd av ifrågavarande paragraf har statsrådets förordning om användningen av indexvillkor i byggnadsentreprenadavtal (1288/2000) givits.

Det har inte bestämts att verksamhet som strider mot indexvillkorlagen är straffbar, men enligt lagens 5 § är ett indexvillkor som strider mot lagen eller mot bestämmelser som

har utfärdats med stöd av den ogiltigt.

1.2. Behovet av att förlänga giltighetstiden för indexvillkorlagstiftningen

Tidigare har det ansetts nödvändigt att förbjuda indexvillkor närmast eftersom utbredda system med bindningar har ansetts inverka menligt på inflationsbenägenheten i samhällsekonomin. Indexvillkorlagens betydelse i förhållande till dess ekonomisk-politiska mål är dock i dagens läge inte längre lika entydig. Något tydligt samband mellan lagen och inflationen har inte kunnat påvisas, utan lagens ekonomisk-politiska betydelse har framför allt när det gäller konsekvenserna för inflationen på längre sikt i hög grad byggt på antaganden.

I och med att Finland anslöt sig till euroområdet har den ekonomisk-politiska miljön förändrats. Anpassningen till en gemensam valuta förutsätter att konkurrenskraften bibehålls i alla lägen, eftersom det är mycket svårt att korrigera misstag i efterskott. Därför kan inflationen i Finland inte kännbart och på lång sikt ligga ovanför den genomsnittliga nivån inom euroområdet utan att konkurrenskraften äventyras. Så är också ett lågt inflationsmål allmänt accepterat i samhället; t.ex. i lönebildningen och avtalsverksamheten har detta varit ett centralt fokus redan i över tio års tid. Samtidigt är det fortfarande möjligt att en omfattande användning av indexvillkor för sin del skulle främja spridningen av inflationstryck som föranleds av exempelvis yttre störningar.

Lagen har inte heller ansetts vara till egentlig skada. Av ovan nämnda skäl är det motiverat att lagens giltighetstid förlängs med ytterligare tre år, dvs. till utgången av 2009.

Avsikten är att under lagens giltighetstid utreda indexvillkorlagens effekter på en stabil pris- och kostnadsutveckling. Även avtalsrättsliga frågor skall undersökas. Utgående från denna redogörelse kan man ta ställning till huruvida det efter 2009 är nödvändigt att genom lagstiftningsåtgärder begränsa användningen av indexvillkor.

1.3. Övriga ändringsförslag

Enligt lagens 2 § 3 punkt tillämpas lagen inte på elleveransavtal och avtal om leverans

av fjärrvärme, naturgas eller gas som ersätter naturgas. Såväl produktionen och distributionen av fjärrkyla för byggnader som produktionen och överföringen av ånga förutsätter liksom annan energiproduktion betydande investeringar. Därför är leveransavtalen för energiprodukter, inklusive fjärrkyla och ånga, långa. Till exempel i fråga om fjärrkyla är avtalen i allmänhet minst 15—20 år långa. Med fjärrkyla avses distribution via rör av nedkyllt vatten som i affärsverksamhetssyfte producerats vid en central produktionsanläggning för nedkyllning av inomhusluften i flera byggnader. Fjärrkyla kan också levereras för nedkyllning av processer inom industrin eller av t.ex. produktions- och förvaringsutrymmen inom livsmedelsindustrin. Vid fjärrkyllning överförs överflödigt värme hos kunden till energiföretagets fjärrkylevatten.

I Finland är avtal om leverans av ånga mellan energi- och industriföretag vanligt förekommande. Ångleveransen kan gå i båda riktningarna. Energiföretaget kan producera ånga för att utnyttjas antingen direkt i industriföretagets processer eller, vilket oftare är fallet, indirekt med hjälp av en värmeväxlare. På motsvarande sätt kan processången i ett industriföretag utnyttjas t.ex. vid produktionen av fjärrvärme för ett närbeläget samhälle.

Avtalen om leverans av fjärrkyla och ånga kan jämställas med de avtal om leverans av andra energiformer som nämns i 2 § 3 punkten i indexvillkorslagen. Därför föreslås det att dessa energiformer fogas till 2 § 3 punkten.

Enligt lagens 2 § 4 punkt får indexvillkor tas in i statlig exportgaranti som beviljas för förlust som avses i 2 § 1 mom. 7 punkten i lagen om exportgaranti (479/1962). Lagen om exportgaranti har upphävts genom lagen om statliga exportgarantier (422/2001). I den nya lagen ingår inga bestämmelser om den s.k. K-garanti som avses i den ovannämnda bestämmelsen i lagen om exportgaranti. Därför föreslås det att 2 § 4 punkten upphävs såsom onödig.

Vägförvaltningens uppgift är att administrera, upprätthålla och utveckla landsvägarna i hela landet. Till en landsväg hör enligt 6 § i landsvägslagen (503/2005) också färja med färjeled och färjeläge. Det finns sammanlagt 43 färjelägen som hör till landsvägsnätet och

som Vägförvaltningen ansvarar för. Av dessa är 38 färjelägen för vajerfärjor och 5 färjelägen för frigående färjor. En del av färjelägena ersätts under kommande år med broar, men en stor del kvarstår i form av färjelägen utan fast förbindelse. Vägförvaltningen har ingen egen produktionsverksamhet utan alla tjänster inom väghållningen, inklusive färjetrafiktjänsterna, inhandlas på marknaden.

I samband med omorganiseringen av vägverket beslutades att färjetrafiktjänsterna till en början kan anskaffas förhandlingsvägen hos affärsverket Vägverket. I regeringens proposition gällande organisationsreformen (RP 25/2000 rd) förutsattes dock att det under en övergångsperiod på fyra år utreds om det är möjligt att konkurrensutsätta också färjetrafiktjänster. Vägförvaltningen har som mål att köpa färjetrafiktjänster genom konkurrensutsättning.

Enligt det avtal som sluts mellan Vägförvaltningen och tjänsteproducenten skall tjänsteproducenten ansvara för produktionen av färjetrafiken på totalentreprenad för Vägförvaltningen. Tjänsteproducenten skall således också sköta anskaffningen och underhållet av färjeflottan. På grund av det investeringsbehov som servicen förutsätter kommer avtalen om färjetrafiktjänster att ingå för 10—15 år. Till tjänsteproducenten betalas en månatlig serviceavgift under hela avtalstiden. Med beaktande av färjetrafiktjänsternas karaktär och omfattning är det motiverat att göra det möjligt att binda serviceavtalen till index. Detta kan genomföras på så sätt att serviceavtalen gällande färjetrafik tas in i förteckningen över undantag i 2 § i indexvillkorslagen. I förteckningen ingår redan från tidigare bl.a. entreprenadavtal som gäller skötsel av allmänna vägar. Det föreslås att till lagens 2 § fogas en ny 15 punkt enligt vilken indexvillkor får tas in i serviceavtal som gäller färjetrafik och som har ingåtts för minst tre år. På grund av detta tillägg föreslås tekniska ändringar i 13 och 14 punkten.

2. Propositionens konsekvenser

En ekonomisk-politisk lag av det slag som den nu föreslagna ändringen av indexvillkorslagen är av samhällsekonomisk betydelse med tanke på bekämpandet av inflationen samt då det gäller att anpassa samhällseko-

nomin till yttre störningar. Lagens ekonomiska konsekvenser kan dock inte uppskattas exakt, och de är delvis beroende av t.ex. samhällsekonomins internationella verksamhetsmiljö. Den föreslagna lagen inverkar inte direkt på beloppet av statens inkomster eller utgifter.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet.

Utlåtanden om utkastet till proposition har begärts av Finlands Bank, kommunikationsministeriet, handels- och industriministeriet, Vägförvaltningen, Statistikcentralen, AKA-VA rf, Finlands näringsliv rf, Finsk energindustri rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Finlands Kommunförbund och Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf.

Finlands Bank förhåller sig i princip negativ till att giltighetstiden för lagen om begränsning av användningen av indexvillkor förlängs med tre år. Finland är en del av euroområdet där Europeiska Centralbanken har till uppgift att upprätthålla prisstabilitet. Under dessa förhållanden är behovet av index-

villkor i allmänhet litet.

Finlands Bank motsätter sig inte att lagen ändras på det sätt som nämns i propositionen, eftersom begränsningen av användningen av indexvillkor knappast har betydande negativa konsekvenser. De övriga remissinstanserna hade inget att anmärka på propositionsutkastet. Statistikcentralen och Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf har inte avgett något utlåtande.

4. Närmare bestämmelser

Statsrådets förordning om användningen av indexvillkor i byggnadsentreprenadavtal gäller till utgången av 2006. Förordningens giltighetstid bör ändras i enlighet med ändringen i indexvillkorslagen.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2007. På avtal som har ingåtts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 2 och 7 § i lagen om begränsning av användningen av indexvillkor

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen av den 21 december 2000 om begränsning av användningen av indexvillkor (1195/2000) 2 § 4 punkten,
ändras 2 § 3, 13 och 14 punkten och 7 § 1 mom., av dem 7 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1037/2003, samt
fogas till 2 § en ny 15 punkt som följer:

2 §

Undantag

Denna lag tillämpas inte på

3) elleveransavtal och avtal om leverans av fjärrvärme, fjärrkyla, ånga, naturgas eller gas som ersätter naturgas,

13) ett avtal som ingåtts för minst tio år, genom vilket staten, en kommun eller något annat offentligt samfund beställer en helhetsservice som gäller skötsel av allmän väg, järnväg, hamn eller isbrytning,

14) entreprenadavtal som gäller skötsel av allmänna vägar, gator och andra motsvarande

allmänna områden och som har ingåtts för minst tre år,

15) serviceavtal som gäller färjetrafik och som har ingåtts för minst tre år.

7 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001 och gäller till utgången av 2009.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007. På avtal som har ingåtts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 13 oktober 2006

Republikens President**TARJA HALONEN**Finansminister *Eero Heinäluoma*

Lag**om ändring av 2 och 7 § i lagen om begränsning av användningen av indexvillkor**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen av den 21 december 2000 om begränsning av användningen av indexvillkor (1195/2000) 2 § 4 punkten,
ändras 2 § 3, 13 och 14 punkten och 7 § 1 mom., av dem 7 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1037/2003, samt
fogas till 2 § en ny 15 punkt som följer:

Gällande lydelse

2 §

Undantag

Denna lag tillämpas inte på

3) elleveransavtal och avtal om leverans av fjärrvärme, naturgas eller gas som ersätter naturgas,

4) statlig exportgaranti som beviljas för förlust som avses i 2 § 1 mom. 7 punkten lagen om exportgaranti (479/1962),

13) ett avtal som ingåtts för minst tio år, genom vilket staten, en kommun eller något annat offentligrättsligt samfund beställer en helhetsservice som gäller skötsel av allmän väg, järnväg, hamn eller isbrytning, eller på

14) entreprenadavtal som gäller skötsel av allmänna vägar, gator och andra motsvarande allmänna områden och som har ingåtts för minst tre år.

7 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001 och gäller till utgången av 2006.

Föreslagen lydelse

2 §

Undantag

Denna lag tillämpas inte på

3) elleveransavtal och avtal om leverans av fjärrvärme, fjärrkyla, ånga, naturgas eller gas som ersätter naturgas, (Punkt 4 upphävs)

13) ett avtal som ingåtts för minst tio år, genom vilket staten, en kommun eller något annat offentligrättsligt samfund beställer en helhetsservice som gäller skötsel av allmän väg, järnväg, hamn eller isbrytning,

14) entreprenadavtal som gäller skötsel av allmänna vägar, gator och andra motsvarande allmänna områden och som har ingåtts för minst tre år,

15) serviceavtal som gäller färjetrafik och som har ingåtts för minst tre år.

7 §

Giltighet

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001 och gäller till utgången av 2009.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007.

På avtal som har ingåtts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.
